

Terapijsko jahanje: odgojno-obrazovne i pedagoške implikacije

Aleksandra Gvozdanović Debeljak¹, Vesna Buljubašić-Kuzmanović²

1 Osnovna škola Ljudevita Gaja, Osijek

2 Filozofski fakultet, Osijek

Sažetak

Terapijsko jahanje razmjerno je poznata, ali još uvijek nedovoljno istražena metoda rada s djecom i mladeži unutar edukacijsko-rehabilitacijskih, odgojno-obrazovnih i medicinskih znanosti. U novije vrijeme snažan poticaj istraživanju ove učinkovite rehabilitacijske metode dali su stručnjaci okupljeni oko udruga i konjičkih klubova koji se profesionalno bave terapijskim jahanjem. Međutim, taj entuzijazam zajednice još uvijek nema većeg odjeka u odgojno-obrazovnoj praksi niti prostora u školskom, po suvremenim nagnućima suradničkom i partnerskom kurikulumu. Stoga je cilj ovoga rada ispitati koliko su učitelji (N=103) upoznati s terapijskim jahanjem i njihovim učincima na emocionalno-spoznajno, socijalno i motoričko područje razvoja djece. Također analizom učiteljevih spoznaja u praksi definiraju se odgojno-obrazovne i pedagoške implikacije terapijskog jahanja u školskom kontekstu.

Teorijski dio rada propituje različita polazišta i vidove terapijskog jahanja, raščlanjuje svojevrsnu terminološku zbrku oko definicija i termina vezanih za uporabu konja u terapijske svrhe.

Rezultati istraživanja i njihova interpretacija usmjereni su na odgojno-obrazovnu praksu i afirmaciju terapijskog jahanja u školskom kontekstu kao učinkovite metode u otklanjanju prepreka za učenje i sudjelovanje. Pedagoške implikacije istraživanja ogledaju se kroz razvoj partnerskih odnosa škola i udruga za terapijsko jahanje. Važna odrednica toga je izobrazba učitelja, stručnih suradnika, ali i roditelja o različitim vidovima rehabilitacije terapijskim jahanjem i njegovim ishodima.

Ključne riječi: *odgojno-obrazovne, pedagoške implikacije, škola, terapijsko jahanje, učitelji*

1. Uvod

Pojam terapijskog jahanja i uporaba konja u terapijske i rehabilitacijske svrhe prepoznata je unazad četiri stoljeća (Itković, Boras, 2002), a kao takva dovodi do poboljšanja kvalitete života djece s teškoćama i osoba s invaliditetom, kao i svih ostalih koji se uključe u ovaj program zbog ublažavanja različitih posljedica uzrokovanih specifičnim teškoćama. Terapijsko jahanje jedan je od rehabilitacijskih programa u kojemu se koriste konji u provođenju svojih aktivnosti. Sve aktivnosti provedene tijekom terapijskog jahanja orijentirane su prema konju (kao mediju) u svrhu ostvarivanja različitih ciljeva: kognitivnih, fizičkih, emocionalnih, socijalnih, edukacijskih i bihevioralnih. (Papeš, 2004) Terapijsko jahanje predstavlja alat u obrazovanju kojim se razvijaju fizičke, socijalne i kognitivne vještine učenika prepoznavajući pri tom njihove individualne potrebe. (Miller i sur, 2004) Istaknuti pozitivni rezultati terapijskog jahanja dobiveni su kod djece koja su odgojno zapuštena, hiperaktivna te imaju emocionalne poteškoće i poremećaje u ponašanju ili su bila zlostavljana. (Jenko Miholić, Horvat, 2014 prema Jenko Miholić, 2010) Korist od terapijskog jahanja mogu imati osobe svih dobnih skupina, s različitim oblicima fizičkih, mentalnih ili emocionalnih oštećenja (Suvak, 2004)

U novije vrijeme snažan poticaj istraživanju ove učinkovite rehabilitacijske metode dali su stručnjaci okupljeni oko udruga i konjičkih klubova koji se profesionalno bave terapijskim jahanjem osobito djece s teškoćama u razvoju. U Hrvatskoj djeluje Hrvatski savez za terapijsko

jahanje. Cilj Saveza je poboljšati kvalitetu života kroz korištenje programa terapijskog jahanja u svim njegovim oblicima – hipoterapija, pedagoško jahanje, rekreativno ili sportsko jahanje za osobe s posebnim potrebama.

2. Terapijsko jahanje – terminologija

Terminološka podjela određena je ciljevima terapijskog jahanja, kao i stručnjacima koji je provode. Primjena konja u terapijske svrhe očituje se u tri temeljna područja – medicina, odgoj i obrazovanje, sport i rekreacija. Terapijsko jahanje obuhvaća hipoterapiju, rekreativno i sportsko jahanje, specijalno pedagoško jahanje i voltiziranje, vožnju i psihoterapiju uz pomoć konja. Velike su razlike među pojedinim rehabilitacijskim programima, a u stvarnosti često dolazi do zbrke u termina.

2.2.1. Hipoterapija

U području medicine rehabilitacijski program u kojemu se primjenjuju konji naziva se hipoterapija (grč. „hippos“-konj). "Pod hipoterapijom podrazumijevamo fizioterapijske postupke kod kojih su invalidi, bolesnici i konj, sa svojim trodimenzionalnim pokretima, sudionici unaprijed planiranog i osmišljenog medicinsko-terapijskog tretmana, pri čemu je čovjek, kroz sveukupne kretnje, tjelesno, emocionalno, duševno i socijalno angažiran." (Itković, Boras, 2002 prema Molnar, 2000, str. 74) Hipoterapija rezultira poboljšanjem općeg zdravstvenog stanja, smanjenja spazama, jačanja muskulature, povećanja mobilnosti kao i pokretljivosti zglobova, izdržljivosti, aktiviraju se proprioreceptori, poboljšava cirkulacija, disanje i probava. Hipoterapija je oblik fiziološke terapije, složen postupak, čiji program provodi hipoterapeut, odnosno osoba koja je viši fizioterapeut ili fizijatar specijaliziran za hipoterapiju. Hipoterapijom mogu se baviti i radni terapeuti te logopedi, koji također uz pomoć konja postižu ciljeve u skladu sa svojom strukom. Hipoterapijski tretman propisuje se od strane liječnika za svakog individualno.

2.2.2. Zdravstveno-pedagoško jahanje i voltiziranje

Zdravstveno-pedagoško jahanje temelji se na pedagoškim i psihološkim spoznajama te na elementima radne terapije. Ovaj terapijski postupak uz pomoć konja poboljšava koordinaciju i orijentaciju, pamćenje, pozornost i koncentraciju, povećava samopoštovanje i razinu tolerancije, pridonosi disciplini i smanjenju agresivnih oblika ponašanja. Engleski nazivi za ovaj vid terapijskog jahanja jesu Remedial - educational Vaulting and Riding, a vrlo slično je i «razvojno jahanje» - Developmental riding. Voltiziranje je olimpijska disciplina u kojoj voltizeri na konju u galopu izvode grupne figure. U radu s djecom s teškoćama ta disciplina je modificirana, no namijenjena je prije svega djeci s minimalnim fizičkim poteškoćama, djeci s psihomotornim i kognitivnim problemima. (Ptić, 2014) Voltiziranje u formi individualnih ili grupnih tretmana (optimalno 4-6 djece) provode specijalni pedagozi, psiholozi, socijalni radnici i slične struke, uz dodatnu edukaciju u specijalno pedagoškom voltažiranju. Indikacije za zdravstveno-pedagoško jahanje i voltiziranje su Downov sindrom, poremećaj pažnje, poteškoće u učenju, hiperaktivnost, intelektualne teškoće, problemi u ponašanju, blaži oblici autizma, blaži oblici motornih oštećenja, zlostavljana djeca. Voltiziranjem se postižu različiti ciljevi kao što su: odgovornost za drugoga, razvijanje koncentracije, nuđenje i prihvaćanje pomoći, učenje poželjnog socijalnog ponašanja, povećanje samopouzdanja i komunikacije s drugima, svijest o vlastitom tijelu i njegovom položaju u prostoru, razvoj osjećaja za simetriju te isto tako i fizički učinci jahanja – bolja izdržljivost, stav tijela i ravnoteža.

Prema Itković, Boras (2002) zdravstveno-pedagoško jahanje ima prije svega odgojnu funkciju. Isto tako podrazumijeva pedagoške, psihološke, fizioterapijske, rehabilitacijske i socio-

integrativne tretmane pri terapijskom jahanju. Kod pedagoškog jahanja neophodno je uspostavljanje primjerenog odnosa konj-dijete-zdravstveni pedagog kako bi se moglo razvojno djelovati na području motorike, emocionalno – spoznajnom području i socijalnom području. (Itković, Boras, 2002)

2.2.3. Rekreativno i sportsko jahanje

Ciljevi programa za rekreativno i sportsko jahanje imaju fizioterapijski učinak, psihološki učinak na samopouzdanje, kvalitetu života, sposobnost koncentracije i učenja, kao i socijalni učinak na poboljšanje kvalitete i kvantitete socijalnih kontakata. Rekreativno i sportsko jahanje provode učitelji jahanja koji su prošli i dodatnu edukaciju o osobama s invaliditetom. Tako educirani srtručnjaci zovu se instruktori terapijskog jahanja. Ovo jahanje svakako ima terapijski učinak, ali prvenstveno za cilj ima integraciju djece s teškoćama i osoba s invaliditetom. Potiče učenje vještine jahanja, te pruža kvalitetno provedeno „slobodno“ vrijeme. Prema Mandić (2015) roditelji će u svrhu organiziranja kvalitetnog slobodnog vremena svoje dijete uključiti i u rad udruga koje provode terapijsko jahanje, što će pridonijeti tome da dijete ima pozitivniju sliku o sebi, više samopoštovanja. Dijete će postati komunikativnije i otvorenije te će na taj način lakše usvajati socijalne vještine. Osim navedenih učinaka, specifični su edukacijski učinci, grubo i fino motoričko učenje te vidna i prostorna percepcija. (Jenko Miholić, Horvat, 2014) Shkedi (1997) potvrđuje korisnost konja kao instrumenta u terapijskom jahanju važnom za razvoj funkcija živčanog, psihološkog i socijalnog sustava.

2.3. Odgojno-obrazovne i pedagoške implikacije

Kako je i ranije navedeno, učinkovitost terapijskog jahanja očituje se u različitim područjima. Osim što prakticiranjem ove metode korist imaju djeca/osobe s različitim indikacijama i kontraindikacijama, terapijskim jahanjem može se djelovati i preventivno. Ako je terapijsko jahanje provedeno na adekvatan način tada do izražaja dolazi njegova podrška u procesu razvoja i odgoja djeteta s naglaskom razvoja na području socijalizacije. (Galowska, 2015) Kada govorimo o interakciji čovjeka i konja, tada se može govoriti i o tome da ista „...može biti korisna u pružanju podrške metode terapije u područjima, kao što su: posebno obrazovanje, emocionalni i bihevioralni poremećaji, poteškoće u razvoju, dopunsko obrazovanje ili resocijalizacija.“ (Galowska, 2015, str. 237) Upravo ta interakcija između čovjeka i životinje (konja) pridonosi odgojno- obrazovnim i pedagoškim implikacijama. Prema Copelang Fitzpatric i Tebay (1998) konji se koriste kako za izradu, tako i za provedbu obrazovnih ciljeva djece školske dobi s poteškoćama u učenju. Ovo ostavlja prostor kurikularnom partnerstvu između odgojno – obrazovnih ustanova i ustanova koje provode terapijsko jahanje. Da bi se suradnja ostvarila, neophodno je stručno usavršavanje učitelja u smjeru osvještavanja svrhe i važnosti primjenjivanja ove metode. Ovim istraživanjem dobili smo uvid u informiranost učitelja o metodi terapijskog jahanja. Budući da su rezultati pokazali kako većina ispitanih učitelja, točnije 76% ispitanika ne pozna ovu metodu, još jednom ističe se potreba za stručnim usavršavanjima u području provođenja terapijskog jahanja. Mnogi autori navode različite učinke, korist terapijskog jahanja. Prema Scott (2005) dobrobiti terapije konjima „...mogu se svrstati u četiri kategorije: fizičku, psihološku, funkcionalnu (kognitivnu) i edukacijsku.“ (Scott, 2005, str. 11) „Od edukacijskih učinaka terapijskog jahanja vrijedno je spomenuti proces učenja: učenje matematike, motoričkog planiranja, poboljšanja okulo-motorike i koordinacije, vidne i prostorne percepcije. Brojanje: koncept brojeva i brojanje uči se uspoređivanjem broja nogu konja i jahača. Zbrajanje i oduzimanje uči se kroz igre te učenje na taj način postaje zanimljivije.“ (Šaban, Kosinac, 2014, str. 438)

2. Cilj i problemi istraživanja

Cilj je ovoga rada ispitati koliko su učitelji i nastavnici upoznati s metodom terapijskog jahanjem i njezinim učincima na razvoj djece te razvidno predočiti odgojno-obrazovne i pedagoške implikacije terapijskog jahanja u školskom kontekstu.

Na osnovu cilja definirani su sljedeći problemi istraživanja:

- ispitati razinu poznavanja metode terapijskog jahanja učitelja (osnovna škola) i nastavnika (srednja škola) te provjeriti postoje li razlike među njima s obzirom na obrazovni ciklus (RN-razredna nastava i PR-predmetna nastava) i vrstu škole u kojoj su zaposleni,
- ispitati iz kojih su izvora učitelji i nastavnici najviše upoznali metodu terapijskog jahanja i jesu li zainteresirani za stručno usavršavanje iz tog područja,
- provjeriti koliko su učitelji i nastavnici upoznati s činjenicom da u njihovom gradu postoji udruga za terapijsko jahanje i imaju li spoznaju o suradnji škole s tom udrugom
- ispitati jesu li se učitelji i nastavnici u svom radu susreli s djetetom koje je bilo uključeno u program terapijskog jahanja, odnosno mogu li izdvojiti jedan slučaj iz svoje prakse i procijeniti učinke terapijskog jahanja na emocionalno-spoznajno, socijalno i motoričko područje razvoja djeteta te njegove odgojno-obrazovne i pedagoške implikacije,
- ispitati prijedloge učitelja i nastavnika kako metodu terapijskog jahanja bolje upoznati, učiniti dostupnijom i implementirati u školske kurikule.

3. Hipoteze

Hipoteza od koje polazi ovo istraživanje sadržana je u pretpostavci da učitelji i nastavnici ne poznaju ili uglavnom ne poznaju metodu terapijskog jahanja. Tijekom svog formalnog obrazovanja ne susreću se s tom temom, a niti kasnije, tijekom neformalne izobrazbe. Stoga će mali broj učitelja i nastavnika moći izdvojiti neke primjere iz prakse, studiju slučaja i navesti učinke terapijskog jahanja na emocionalno-spoznajno, socijalno i motoričko područje razvoja određenog djeteta te njegove odgojno-obrazovne i pedagoške implikacije. Naime, rezultati istraživanja i njihova interpretacija više su usmjereni na odgojno-obrazovnu praksu i afirmaciju terapijskog jahanja u školskom kontekstu kao učinkovite metode u otklanjanju prepreka za učenje i sudjelovanje.

4. Metode

4.1. Sudionici istraživanja

Ispitivanje je provedeno na ukupno 103 sudionika (13 m i 90 ž) iz dvije osnovne (N = 41) i dvije srednje škole (N=62) grada Osijeka koji ima Udruga za terapijsko, rekreacijsko i sportsko jahanje „Mogu“ za djecu s teškoćama u razvoju, osobe s invaliditetom, djecu i mlade s teškoćama u učenju i problemima u ponašanju te djecu i mlade u riziku. Sudionici istraživanja su bili učitelji razredne (N=15) i predmetne nastave (N=26) iz OŠ F. Krežme (N=21) i OŠ D. Cesarić (N=20) te nastavnici iz Obrtničke škole (N=22) i Medicinske škole (N=40). Navedene osnovne škole su uzete u uzorak jer se nalaze u užem ili širem centru grada Osijeka i imaju razvijenu suradničku mrežu sa mnoštvom institucija i dobro su povezane sa životnom okolinom učenika. Glede izbora srednjih škola, važno je istaknuti da Obrtničku školu pohađaju djeca s teškoćama u razvoju koja se školuju za različita pomoćna zanimanja prema modelu djelomične ili potpune integracije, a Medicinska škola posebnu važnost posvećuje javno-zdravstvenim i volonterskim aktivnostima te terapijskim učincima. S obzirom da je broj muških ispitanika u uzorku mali (pet u osnovnim i po četiri u svakoj srednjoj školi), u daljnjim razmatranjima spol učitelja i nastavnika neće se uzimati u obzir.

4.2. Mjerni instrument

Upitnik za učitelje i nastavnike konstruiran za potrebe ovog istraživanja sastojao se od 10 pitanja zatvorenog i otvorenog tipa sa mogućnošću izbora jednog od ponuđenih odgovora ili dopisivanja svojih prosudbi na za to predviđenim praznim crtama i poljima.

Prva dva pitanja su se odnosila na sociodemografske odrednice učitelja i nastavnika: (spol vrsta škole te obrazovni ciklus u kojem rade: razredna i predmetna nastava). Ostalih osam pitanja su se odnosila na odgojno-obrazovne i pedagoške implikacije terapijskog jahanja u školskom kontekstu:

- razina poznavanja metode terapijskog jahanja (ne poznajem, uglavnom ne poznajem, uglavnom poznajem, dobro poznajem), pitanje 3,
- izvori informacija o terapijskom jahanju (tijekom studiranja, na stručnim skupovima, iz literature i stručne periodike, samo informativno, iz svakodnevnog života, nisam imala/o korisnih saznanja o toj metodi, neki drugi izvor informacija) i spremnost za daljnju izobrazbu u tom području (da, ne), pitanja 4 i 9,
- informiranost o postojanju gradske udruge za terapijsko jahanje (da, ne, ne znam) i suradnja škola s njom (da, ne, ne znam) te prijedlozi kako metodu terapijskog jahanja bolje upoznati, učiniti dostupnijom i implementirati u školske kurikulume (otvoreno pitanje), pitanja 5, 6 i 10,
- iskustva iz prakse s učenicima koji su bili uključeni u terapijsko jahanje (da, ne) i procijene učinka terapijskog jahanja na emocionalno-spoznajno, socijalno i motoričko područje razvoja djeteta te njegove odgojno-obrazovne i pedagoške implikacije (školski uspjeh i suradnja s terapeutima i roditeljima), pitanja 7 i 8.

4.3. Postupak

Dogovori sa školama i samo istraživanje provedeno je u prosincu 2016. godine. Ispitivanje je provedeno grupno, u sklopu dogovorenih termina, a ukupna primjena je trajala oko 20 minuta. Redoslijed ispitivanja pojedinih učitelja i nastavnika dogovoren je sa ravnateljima i stručnim suradnicima škola. Anonimnost i etički kodeks ispitivanja su uvažavani. Rezultati istraživanja su zbog specifičnosti uzorka interpretirani prema obuhvaćenim školama čiji nazivi nisu prikriiveni jer ne otkrivaju ništa što je moguće zlouporabiti ili na bilo koji način naštetiti, narušiti ugledu škola, učitelja i nastavnika. Upravo su te škole zbog svoje kvalitete i izvrsnosti odabrane kao svojevrсни partneri ovog istraživanja i njihov doprinos je važan afirmaciji terapijskog jahanja u školskom kontekstu.

Kod obrade podataka koristila se deskriptivna i neparametrijska statistika (hi-kvadrat test za dva nezavisna uzorka), a podaci su prikazani i interpretirani na kvantitativnoj i kvalitativnoj razini. Odgovori na neka osjetljivija pitanja su zaštićeni (studija slučaja određenog primjera iz prakse) i/ili interpretirani na zajedničkoj razini, bez isticanja škola. Interpretacija rezultata i rasprava o njima su objedinjeni, zbog lakšeg uvida u dobivene rezultate i njihove odgojno-obrazovne i pedagoške implikacije.

5. Rezultati i rasprava

Rezultati samoprocjene učitelja i nastavnika o poznavanju metode terapijskog jahanja prikazani su u tablici 1, a statistička značajnost razlike u procjenama s obzirom na ciklus obrazovanja i vrstu škole u tablicama 2 i 3.

Od 103 ispitana učitelja i nastavnika metodu terapijskog jahanja ne poznaje 37 (36%), uglavnom ne poznaje 41(40%), uglavnom poznaje 22 (21%) i dobro poznaje 3(3%). Samoprocjene poznavanja metode terapijskog jahanja najviše su Medicinskoj školi i OŠ F. Krežme, zatim Obrtničkoj školi te najniže u OŠ D. Cesarić, što pokazuju apsolutne i relativne frekvencije, a koliko su one značajne ispitano je pomoću hi-kvadrat testa za nezavisne uzorke

uvažavajući vrstu škole i ciklus obrazovanja. Kako bi se to ostvarilo, samoprocjene ne poznajem ili uglavnom ne poznajem metodu terapijskog jahanja uzete su kao negativni trend i svedene su na NE – ne poznajem, a procjene uglavnom poznajem ili dobro poznajem imaju pozitivan trend i svedene su na DA - poznajem.

Tablica 2. Procjene učitelja i nastavnika o poznavanju metode terapijskog jahanja

Terapijsko jahanje...	OŠ F. Krežme				OŠ D. Cesarić				Obrtnička Škola		Medicinska škola		Ukupno	
	RN	PN	UK	%	RN	PN	UK	%	OŠ	%	MŠ	%	UK	%
Ne poznajem	1	7	8	38	2	4	6	30	12	54	11	27.5	37	36
Uglavnom ne poznajem	2	5	7	33	6	5	11	55	7	32	16	40	41	40
Uglavnom poznajem	1	3	4	19	1	2	3	15	3	14	12	30	22	21
Dobro poznajem	2	-	2	10	-	-	-	-	-	-	1	2.5	3	3
Ukupno	6	15	21	100	9	11	20	100	22	100	40	100	103	100

Tablica 2. a Razlike u procjenama učitelja osnovnih škola o poznavanju metode terapijskog jahanja

Terapijsko jahanje...	OŠ F. Krežme	OŠ D. Cesarić	UK	Hi-kvadrat	df	p
Ne poznajem ili uglavnom ne poznajem - NE	15	17	32	1.1013	1	0.2939
Uglavnom poznajem ili dobro poznajem – DA	6	3	9			
Ukupno	21	20	41			

Razlika u samoprocjenama o poznavanju metode terapijskog između učitelja iz OŠ F. Krežme i OŠ D. Cesarić nije statistički značajna, $\chi^2(1, N=41)=1.101$, $p=0.2939$. Pozitivan trend samoprocjene pokazuje 9 (22%) učitelja, a negativan 32 (78%), što je nešto niže od ukupnog prosjeka uzorka. S obzirom da u osnovnoj školi imamo učitelje koji rade u nižim i višim razredima (razredna i predmetna nastava), zanimljivo je bilo ispitati razlikuju li se oni međusobno u samoprocjenama poznavanja metode terapijskog jahanja.

Tablica 3. Razlike u procjenama učitelja razredne i predmetne nastave o poznavanju metode terapijskog jahanja

Terapijsko jahanje...	Razredna Nastava	Predmetna nastava	UK	Hi-kvadrat	df	p
Ne poznajem ili uglavnom ne poznajem - NE	11	21	32	0.3073	1	0.5795
Uglavnom poznajem ili dobro poznajem - DA	4	5	9			
Ukupno	15	26	41			

Rezultati pokazuju pozitivniji trend poznavanja metode terapijskog jahanja kod učitelja razredne nastave u odnosu na učitelje predmetne nastave. Međutim, razlika u samoprocjenama se nije pokazala statistički značajnom, $\chi^2(1, N=41)=0.3073$, $p=0.5795$, kao niti razlika u samoprocjenama između učitelja osnovne i nastavnika srednje škole, tablica 4.

Tablica 4. Razlike u procjenama učitelja i nastavnika, osnovnih i srednjih škola o poznavanju metode terapijskog jahanja, N=103

Terapijsko jahanje...	Osnovna škola	Srednja škola	UK	Hi-kvadrat	df	p
Ne poznajem ili uglavnom ne poznajem - NE	32	46	78	0.1996.	1	0.6550
Uglavnom poznajem ili dobro poznajem - DA	9	16	25			
Ukupno	41	62	103			

Iako nastavnici srednje škole imaju pozitivniji trend u samoprocjeni poznavanja metode terapijskog jahanja od učitelja osnovne škole, hi kvadrat test je pokazao da ta razlika također nije značajna, $\chi^2(1, N=103) = 0.1996$, $p=0.6550$.

Gledajući sveukupno, metodu terapijskog jahanja ne poznaje 78 (76%) ispitanih učitelja i nastavnika, a poznaje 25 (24%), gotovo četvrtina. Riječ je o negativnom trendu poznavanja metode terapijskog jahanja u školskom kontekstu, iako većina autora navodi da povijest ove metode seže u razdoblje od prije četiri stoljeća. (Zuckerman, 2016). Razlog tomu svakako leži u većoj preokupaciji profiliranih stručnjaka, rehabilitatora i terapeuta ovom metodom nego učitelja i nastavnika. Međutim, suvremene tendencije odgoja i obrazovanja sve se više okreću terapijskim postupcima, od igre do kreativnog treninga i terapije, kao snažnih transformacijskih poticaja koje autori označavaju različitim terminima: terapija umjetnošću, art-terapija, lingvistička terapija, biblioterapija, terapija igrom, pokretom, plesom, glazbom i crtežom (Buljubašić-Kuzmanović i sur. 2008). Praksa pokazuje da pet-terapija, kao relativno nova znanstvena metoda, i terapija jahanjem pomalo ulaze u institucije odgoja i obrazovanja gdje se povezanost čovjeka i životinje može primijeniti u terapijske svrhe, odnosno sagledati odgojno-obrazovne i pedagoške implikacije tog suodnosa. To je pokazala i četvrtina ispitanih učitelja i nastavnika ovog istraživanja koja uglavnom poznaje ili dobro poznaje metodu terapijskog jahanja. Stoga je bilo interesantno saznati iz kojih izvora su upoznati s ovom metodom, uključujući formalne, neformalne i informalne izvore obrazovanja. Rezultati su objedinjeni i prikazani u tablici 5.

Tablica 5. Izvori informacija o terapijskom jahanju

O terapijskom jahanju najviše sam zaznao/la...	Osnovna Škola	Obrtnička škola	Medicinska škola	Ukupno	%	Rang
Tijekom studiranja	1	2	8	11	11	3
Na stručnim skupovima	-	-	-	-		6
Iz literature i stručne periodike	1	1	4	6	6	4
Samo informativno, iz svakodnevnog života	31	15	24	70	68	1
Nemam korisnih saznanja o toj metodi	7	4	4	15	14	2
Nešto drugo, neki drugi izvor	1	-	-	1	1	5
Ukupno	41	22	40	103	100	

Učitelji i nastavnici su o terapijskom jahanju najviše saznanja dobili samo informativno, iz svakodnevnog života. Taj vid informiranja ima snažan trend i nije primjeren suvremenoj školi, osobito kada se vidi da niti na jednom stručnom skupu učitelji i nastavnici nisu imali prigodu nešto više saznati o terapijskom jahanju. Samo je 11(11%) učitelja i nastavnika prošlo izobrazbu iz tog područja, osobito nastavnici iz Medicinske škole., a 15 (14%) njih nema nikakvih korisnih informacija o toj temi. Ono što je važno istaknuti, jedna od ispitanih učiteljica

ima dijete s posebnim potrebama (kombinirane teškoće) i na taj se način, tražeći pomoć i druge vidove rehabilitacije, dobro upoznala s metodom terapijskog jahanja. Navedeni izvori informacija upućuju na zaključak da o terapijskom jahanju učitelji i nastavnici malo, ili gotovo ništa saznaju unutar formalnog obrazovanja, što se svakako treba mijenjati. Širenjem inkluzivnog obrazovanja, njegove kulture, filozofije i prakse, na učiteljskim i nastavničkim fakultetima sve više se spominje i utjecaj terapijskog jahanja na individualni i socijalni razvoj djece (Zukerman, 2016). Pišu se i diplomski radovi na tu temu i prate odgojno-obrazovni učinci i pedagoške implikacije terapijskog jahanja kao učinkovite metode u otklanjanju prepreka za učenje i sudjelovanje (Vuković, 2011; Đuretić, A. 2016; Novogradac, 2015) i prate njegovi odgojno-obrazovni učinci i pedagoške implikacije (Buljubašić-Kuzmanović, 2015).

Daljnja analiza podataka usmjerena je na pitanje – Ima li u vašem gradu Udruga za terapijsko jahanje? Naime, u gradu Osijeku osnovana je jedna od najstarijih udruga za terapijsko jahanje u Republici Hrvatskoj – Mogu, namijenjena djeci s teškoćama u razvoju, osobama s motoričkim poremećajima i kroničnim bolestima te osobama s kognitivnim i emocionalnim teškoćama, u svrhu terapije, rehabilitacije te općenito poboljšanja kvalitete življenja (Mogu, 2017). Odgovori učitelja i nastavnika prikazani su u tablici 6.

Tablica 6. Odgovori na pitanje -Ima li u vašem gradu Udruga za terapijsko jahanje?

Odgovori	Osnovna škola	Obrtnička škola	Medicinska škola	Ukupno	%
Da	31	13	39	83	80
Ne	1	2	1	4	4
Ne znam	9	7	-	16	16
Ukupno	41	22	40	103	100

Kao što se vidi iz tablice 6, većina učitelja i nastavnika 83(80%) upoznata je s činjenicom da u gradu Osijeku postoji udruga za terapijsko jahanje, 16 (16%) nije, dok jedan mali dio, tek 4 (4%) učitelja i nastavnika negira postojanje takve udruge. Sukladno navedenoj dobroj informiranosti, zanimljivo je bilo ispitati poznaju li učitelji i nastavnici neko dijete iz svoje škole koje je bilo uključeno u terapijsko jahanje i mogu li navesti promjene koje su primijetili kod navedenog djeteta na području motorike, emocionalno-spoznajnom području i socijalnom području, uključujući odgojno-obrazovne i pedagoške implikacije.

Tablica 7. Odgovori na pitanje - Poznajete li neko dijete koje je bilo uključeno u terapijsko jahanje?

Odgovori	Osnovna škola	Obrtnička škola	Medicinska škola	Ukupno	%
Da	31	13	39	83	81
Ne	10	9	1	20	19
Ukupno	41	22	40	103	100

Podjednak broj učitelja, koji znaju da u gradu Osijeku postoji udruga terapijsko jahanje, poznaje i neko dijete koje je bilo uključeno u terapijsko jahanje. Međutim, od 103 ispitana učitelja i nastavnika samo su 3 (3%) u kratkim crtama opisali promjene koje su primijetili kod određenog djeteta: djevojčice 6. razreda (imala teškoće u pažnji i koncentraciji), dječaka 1. razreda Obrtničke škole (intelektualne teškoće) te iskustvo nastavnice medicinske škole o predškolskom djetetu s kombiniranim teškoćama. Njihova procjena navedenih razvojnih područja djeteta svodi se na termin - poboljšanje, dok odgojno-obrazovne i pedagoške implikacije terapijskog jahanja nisu navodne kao što je to školski uspjeh, suradnja nastavnika i terapeuta, suradnja s roditeljima i sl. Naime, suradnja škole i udruga za terapijsko jahanje još

nije razvijena niti je to partnerstvo planirano u školskim kurikulumima što pokazuju i odgovori nastavnika o suradnji škole i udruga za terapijsko jahanje, tablica 8.

Tablica 8. Odgovori na pitanje - Postoji li suradnja vaše škole i udruge za terapijsko jahanje?

Odgovori	Osnovna škola	Obrtnička škola	Medicinska škola	Ukupno	%
Da	-	-	5	5	5
Ne	20	12	14	47	45
Ne znam	20	10	21	51	50
Ukupno	41	22	40	103	100

O suradnji škole i udruge za terapijsko jahanje polovica ispitanih učitelja i nastavnika ne zna za taj vid suradnje, a gotovo jednako toliko taj vid suradnje negira da postoji. Samo 5 nastavnika iz Medicinske škole navodi da je suradnja škole i udruge za terapijsko jahanje implementirana u školski kurikulum. Navedeni rezultati pokazuju kako ima puno prostora za širenje mreže partnerstva unutar školskog i lokalnog kurikuluma vezanog za terapijsko jahanje, njegove odgojno-obrazovne i pedagoške implikacije. Stoga se učitelje i nastavnike upitalo jesu li zainteresirani na izobrazbu i stručno usavršavanje iz područja terapijskog jahanja i što predlažu da se suradnja škola i udruga za terapijsko jahanje poboljša i razvija.

Od ispitanih 103 učitelja 46 (45%) je zainteresirano za stručno usavršavanje o uporabi konja u terapijske svrhe, što je veliki potencijal i neiskorišteni resurs za razvoj partnerstva škola i udruga za terapijsko jahanje. To potvrđuju i odgovori 11 (11%) učitelja i nastavnika na otvoreno pitanje – kako tu suradnju poboljšati. Prijedlozi učitelja i nastavnika su grupirani oko potrebe boljeg informiranja škola i zajednice o udruzi za terapijsko jahanje, (promocije i leci, snažnija medijska prezentacija osim internetske stranice), održavanje predavanja i radionica u školama i udruzi, obilazak udruge - izvanučionička i terenska nastava, volontiranje u udrugama, stručni skupovi za učitelje i nastavnike u partnerstvu sa udrugom.

6. Zaključak

Kako je prikazano u teorijskom dijelu ovoga rada, korist terapijskog jahanja za djecu s teškoćama i osobama s invaliditetom, višestruka je i obuhvaća velik broj područja razvoja. Mnogobrojne su indikacije kojima se preporuča terapijsko jahanje kao tretman pri ostvarivanju potencijala i/ili poboljšanja specifičnih posljedica izazvanih određenim teškoćama. Rezultati istraživanja pokazali su nedovoljnu informiranost učitelja o terapijskom jahanju i slabu suradnju zbog nedostatka umreženosti lokalnog i školskog kurikuluma. Neophodno je dopuniti formalno obrazovanje budućih odgojno-obrazovnih djelatnika, informacijama o terapijskim postupcima kao što je terapijsko jahanje. Gotovo polovica ispitanih učitelja izražava potrebu za stručnim usavršavanjem na temu terapijskog jahanja. Ovakvi rezultati stvaraju potencijal za buduću suradnju i umreženost škola s udrugama koje provode terapijsko jahanje. Prema Hrvatskom savezu za terapijsko jahanje uključujući jahače u brigu o konjima: hranjenje, napajanje, čišćenje, briga o zdravlju i sl. veže se jahača uz konje a time jača i ljubav prema drugim životinjama. (<http://hstj.hr/terapijsko-jahanje>) Ovakvi višestruki učinci otvaraju prostor svim odgojno-obrazovnim ustanovama, bez obzira na zdravstveni status učenika i program po kojemu se obrazuje, da se uključi u rad lokalnih udruuga što može biti predviđeno kurikulumom škole.

Literatura

1. Buljubašić-Kuzmanović, V., Studentski doprinos razvoju mreže inkluzivnog obrazovanja, Zbornik radova IV. simpozija: Nastava i škola za net-generacije: Unutarnja

- reforma nastave u osnovnoj i srednjoj školi, Konferencija Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Opić, S., Matijević, M. (ur.), 13.-15.4.2015., 2015, 314-322
2. Buljubašić Kuzmanović, V., Anić, A., Varga, R., Priča kao kreativni trening i terapija, *Život i škola*, 54 (19), 2008, 149-158.
 3. Đuretić, A., Utjecaj terapijskog jahanja na socijalizaciju djece s teškoćama u razvoju. Diplomski rad. Filozofski fakultet Sveučilišta J.J. Strossmayera u Osijeku, 2015.
 4. Fitzpatrick, J. C., Tebay, J.M. , Hippotherapy and therapeutic riding: An international review. U Wilson, C.C., Turner, D. C.(ur.): *Companion animals in human health*, Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc.1998, 41-58
 5. Galowska A., Pedagogical aspects of horse riding. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 35 (11), 2015, 237-246.
 6. Hrvatski savez za terapijsko jahanje, <http://hstj.hr/terapijsko-jahanje> , 2017.
 7. Itković, Z., Boras, S., Terapijsko jahanje i rehabilitacijske znanosti, *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 39(1), 2002, 73- 82
 8. Jenko Miholić, S., Horvat, V. , Terapijsko jahanje – kineziološka aktivnost i sadržaj za djecu, učenike i mladež s teškoćama u razvoju i ponašanju te za osobe s invaliditetom. Zbornik radova 23. ljetne škole kineziologa R. Hrvatske Kineziološke aktivnosti i sadržaji za djecu, učenike i mladež s teškoćama u razvoju i ponašanju te za osobe s invaliditetom Poreč, (str.325-328), Findak, V (ur.) 24.-28.6.2014. Zagreb: Hrvatski kineziološki savez, 2014.
 9. Mandić, S., Socijalizacija djece s teškoćama u razvoju., diplomski rad, Diplomski studij pedagogije i filozofije Sveučilišta J.J. Strossmayera u Osijeku, 2015.
 10. Miller, J.H., Tech, V., Alston, A. J., Therapeutic Riding: An Educational Tool for Children with Disabilities as Viewed by Parents, *Journal of Southern Agricultural Education Research*, 54(1), 2014, 113-123
 11. Mogu: Udruga za terapijsko, rekreacijsko i sportsko jahanje, <http://www.mogu.hr>, 2017.
 12. Novogradac, I., Uloga terapijskog jahanja u prevenciji poremećaja u ponašanju. Diplomski rad. Filozofski fakultet Sveučilišta J.J. Strossmayera u Osijeku, 2015.
 13. Papeš, S., Mišićno-koštani poremećaji, Terapijsko jahanje. Fakultet elektrotehnike i računarstva. Zagreb, 2004. http://web.zpr.fer.hr/ergonomija/2005/dilber/misicno_kostani_poremecaji.pdf, 2017.
 14. Ptić, M., Obiteljsko rehabilitacijsko - rekreacijski centar kao dio posebne turističke ponude. Završni rad. Međimursko veleučilište u Čakovcu, 2014.
 15. Scott, N., *Special Needs, Special Horses: A Guide to the Benefits of Therapeutic Riding*, Denton, TX: University of North Texas Press, 2005.
 16. Shkedi A., *Sensory Input through riding: Therapeutic Riding II- strategies for rehabilitation*, Ed. Colorado, 1997.
 17. Suvak, D., Terapijsko jahanje. Pedagoško – preventivni program, MOGU – terapijsko jahanje, Osijek, 2004, 64-69, 92.-98
 18. Šaban, N., Kosinac, Z., Jahanje kao metoda izbora u rehabilitaciji djece s poteškoćama u razvoju i posturalnim problemima. Zbornik radova 23. ljetne škole kineziologa R. Hrvatske Kineziološke aktivnosti i sadržaji za djecu, učenike i mladež s teškoćama u razvoju i ponašanju te za osobe s invaliditetom Poreč, Findak, V (ur.) 24.-28.6.2014. Zagreb: Hrvatski kineziološki savez, 2014, 434-440
 19. Vuković, A., Utjecaj terapijskog jahanja na djecu s kognitivnim poteškoćama. Diplomski rad. Osijek: Filozofski fakultet Sveučilišta J.J. Strossmayera u Osijeku, 2011.
 20. Zukerman, Z., *Inkluzivno obrazovanje učenika s razvojnim teškoćama*. Velika Gorica: Benedikta, 2016.

Abstract Therapeutic riding is relatively well known, but still is inadequately researched method of work with children and young people within the education and rehabilitation, educational and medical sciences. In recent years a strong boost to research the effective rehabilitation methods have given experts gathered around associations and cavalry clubs who are professionally engaged in therapeutic riding. However, the enthusiasm of the community still does not have a significant impact on educational practice nor space in the school, the modern inclinations and cooperative partnership curriculum. Therefore, the aim of this study was to examine teachers (N=103) knowledge of the therapeutic riding and their effects on the emotional, cognitive, social and motor area of development of children. Also analysis of teacher knowledge in practice defines the educational and pedagogical implications of therapeutic riding in the school context.

The theoretical part of the work examines the different starting points and aspects of therapeutic riding, breaks down a kind of terminological confusion about definitions and terms related to the use of horses for therapeutic purposes.

The research results and their interpretation are focused on educational practice and affirmation of therapeutic riding in the school context as an effective method in removing barriers to learning and participation. Pedagogical implications of the reflected through the development of partnerships of schools and associations for therapeutic riding. An important determinant in this way is the training of teachers, professional associates, and parents on various aspects of rehabilitation therapeutic riding and its outcomes.

Keywords: teachers, school, therapeutic horseback riding, educational and pedagogical implications